

U Finskoj je važno s koliko vrećica odlaziš u kupnju, a ne s koliko ih se vraćaš

Zbog nedovoljne educiranosti građani spalionice vide kao svojevrsan eksces, a ne kao vrijedan segment kružnog gospodarstva

Objavio **Sanja Knjaz** - 21.12.2022 u 15:10

U Finskoj sve što se kupi ima 70 posto ambalaže, a ta ambalaža je zapravo poput bombonijere. Dakle, šoping se, možemo reći, svodi na bombonijeru, puno ambalaže, a tek manji dio proizvoda koji smo kupili, kaže Marko Brnčić, vlasnik tvrtke S.T.P.

“Finci to rješavaju tako da se ambalaža sortira kod kuće i stavi u prtljažnik automobila. Kad ponovo odlaze u kupnju, na zelenom otoku u šoping centru odlažu povratno ambalažu od prošle kupovine. Tako je u Finskoj glavno pitanje s koliko vrećica odlaziš u šoping, a ne s koliko se vrećica vraćaš. Da bi se u Finskoj uopće mogao početi graditi šoping centar, mora imati dozvolu za svoje reciklažno dvorište. Dakle, Finac u kući uopće nema potrebu za gomilanjem smeća i kanti osim one miješanog otpada, a onda po tu kantu dolazi tamošnja komunalna služba i plaćate samo količinu te kante”, tumači Brnčić.

Njegova tvrtka krenula je 1993. s presskontejnerima kao *core businessom*, kada su uveli naplatu otpada po količini i tako omogućili velikoj zagrebačkoj industriji – Francku, Krašu, Tvornici Duhana Zagreb, Tvornici ulja Zvijezda, Plivi – da koristeći te uređaje ostvare velike uštede. Nastavili su se širiti i postali zastupnici Schaferovih komunalnih kanti.

“To su kante koje su i danas cijele i nalazimo ih po ulicama. One su standard u svojoj klasi komunalne opreme. Nažalost”, dodaje, “ono što je nedavno osigurano u Zagrebu

putem javne nabave je najjeftinije u toj klasi, dakle svakako nije riječ o vrhunskoj kvaliteti”.

Zanimljiva je priča kako su došli do zastupstva za finski Molok 2004. godine. Preko finske ambasade, u jeku prodaje preskontejnera, kontaktirao ih je čovjek i ponudio im posao za polupodzemne spremnike. “Upoznao sam se tako s kreatorom Moloka. Čovjek je bio hotelijer koji je posjedovao 6-7 hotela u Finskoj i imao je problem s otpadom. U 56. godini rasprodao je sve hotele i krenuo u proizvodnju polupodzemnih spremnika. Imao je primat u patentu pet godina i do 2014. mi kao tvrtka nismo imali nikakvog ozbiljnog konkurenta. No, od 2014. podzemni kontejneri se mogu kupiti bilo gdje, što je, pak, novi apsurd”, smatra Brnčić.

Danas smo prisutni s polupodzemnim kontejnerima u stotinjak gradova i imamo preko 2000 instalacija u cijeloj Hrvatskoj”,

U Zagrebu se nakon dugotrajnih najava krenulo s postavljanjem podzemnih spremnika. S.T.P. surađuje s njemačkom tvrtkom H & G Entsorgungssysteme koja je još 1996. postavila prve podzemne spremnike u Zagrebu. “Prvi podzemni kontejner bio je postavljen ispred Boćarskog doma, no taj se sustav nije proslavio jer je naišao na ignoranciju komunalnog poduzeća i nije ga se željelo prazniti”, pripovijeda Brnčić te dodaje kako sistem koji se danas implementira po Zagrebu nije bitno drugačiji od tog sistema iz 1996.”

Ne postoji vizija, strategija ni plan u RH, već se sve rješava kao vatrogasna mjera, i nikom nije bitno koliko to košta

“Glede situacije s recikliranjem u Hrvatskoj, rekao bih da kod nas postoji određen krug ljudi koji bi želio reciklirati, no najgore je kad ljudi to žele, a komunalac nema rješenje. To uništava priču i kod ljudi se rađa revolt i prkos. Bojim se da zakonodavci i oni koji žele uspostaviti sustav određivanjem stopa ne rade dobro i zapravo revolt rezultira bacanjem ilegalnog otpada, po šumi i slično.”

Reciklaža mora biti afirmativna

“Kad govorimo o Centrima za gospodarenje otpadom, oni su generalno dobro zamišljeni, ali su potkapacitirani. Sve što je napravljeno nije usklađeno s geografskim regijama po Hrvatskoj. Na primjer, otpad koji nastaje u Dalmaciji se ne može količinski usporediti s koliinama koje proizvode stanovnici Čakovca gdje nema turizma. Imamo, dakle, fenomen povećanja stanovništva za 6-7 puta u sezoni, kada je pritisak na stanovništvo npr. otoka i na deponije ogroman i komunalne službe naprosto ne stignu sve to sakupiti.

Centri, kao što je onaj u Puli, su zatvoreni ili nemaju dovoljno kapaciteta, ili ne valja nešto s tehnologijom i sve opet završava na deponiju. Također, loše je organiziran prijevoz smeća s otoka na kopno. Otpad se odvozi trajektima zajedno s turistima, što za putnike može biti vrlo neugodno iskustvo. Moj prijedlog je, ako se otpad mora prevoziti tako, da se organizira trajekt samo s ekipom koja vozi otpad, a ne i turiste. Ipak, i ima i dobrih primjera, naime, nekoliko centara je napravljeno vrhunski, kao što je CGO Bikarac kod Šibenika, no nisam primijetio da radi s punim kapacitetom. Ipak, to je dobar početak i puno bolje nego samo deponiranje”, smatra Brnčić.

Dodaje i kako je naplata otpada po količini neprovediva. "Pokušat ću to objasniti primjerom: vi u kući možete naplaćivati *inpute*, kao što su struja i voda, internet... Ali teško možete naplatiti dim koji izlazi kroz dimnjak po količini ili kanalizaciju odnosno septičku jamu koja će se prazniti po količini. Dakle, teško je naplatiti *output* koji izlazi iz kuće. Jednako tako je i s otpadom, ako nekog prisiljavate da mora razvrstavati otpad, ako prijetite kaznama, to nije dobro jer bi reciklaža trebala biti nešto što je afirmativno i nakon čega ćete se osjećati bolje jer ste napravili nešto korisno i za sebe i za zajednicu".

Odluku zagrebačkih vlasti da se otpad naplaćuje po vrećicama, u vrijeme kada čak i trgovački centri izbjegavaju plastiku, da "zelena gradska vlast" skuplja otpad u vrećicama, Brnčić smatra marketinškim suicidom. "Odvajanje otpada se može riješiti puno efikasnije, da se optereti proizvođača otpada s kaznama ili i da se otpad koji se kod njih kupi njima i vrati. Taj cijeli sistem mora biti afirmativan, a ovako kako je sada zamišljen on to nije. U svakom slučaju, ideja proizvodnje tisuća i tisuća novih plastičnih vrećica je kontraproduktivna. Problem je još sa situacijom u Zagrebu što za uvođenje prekomjernog broja kanti nitko nije odgovarao, tko ih je naručio, od koga..."

Energane – posao budućnosti

Što se energana tiče, Brnčić ističe kako se sve veći broj poslovnih ljudi zalaže za energane jer to je posao budućnosti. "U Hrvatskoj je to stvar porođajnih muka, ali i još više nerazumijevanja te nedostatka sredstava. Osim toga, premalo ljudi odlazi u inozemstvo da vide na licu mjesta kako energane rade, dakle otpori su najviše zbog neznanja i straha. I kad se sve zbroji, nedovoljno educirani ljudi, a takvih je većina, ne žele ni otpad ni energanu, ni CGO u svom dvorištu. Otpor javnosti koja je nedovoljno informirana i nedovoljno educirana ne može shvatiti da se sve ne može reciklirati, jer uvijek postoji dio otpada koji se ne može oporabiti već samo spaliti. Spaljivanje se može iskoristiti kao energana kao npr. u centru Beča, koji je dobar, mada već odavno i otrcani primjer. No, svakako držim da je to za investitore koji ne znaju što s novcem dobar biznis za ulaganje, jer će se u budućnosti sve više energije dobivati upravo na taj način."

"Nažalost, zbog nedovoljne edukacije građani spalionice vide kao svojevrsan eksces, a slično je i s podzemnim spremnicima. Imali smo jedan slučaj da je gradonačelnik želio staviti podzemni otok u centar grada, ali građani su se pobunili protiv toga i željeli da se podzemni otok stavi na ulaz u mjesto. No, budući da naši Molok spremnici ne narušavaju i ne nagrđuju eksterijer, na kraju su se građani ipak složili da se zeleni otok postavi u centar.

"U Hrvatskoj postoji i problem s infektivnim otpadom upravo zato što nemamo spalionicu. Sada se taj otpad vozi u Austriju ili Njemačku na spaljivanje jer oni imaju resurs kojim znaju upravljati za razliku od nas. Koliko znam, bivša vojna bolnica je jedina prije otprilike desetak godina sama zbrinjavala svoj infektivni otpad. Kako je danas nisam upućen."

U legislativi ima premalo ljudi koji su operativci, a sve zakone i propise donosi ekipa kojoj to izgleda sve lijepo na papiru.

Na pitanje kako vidi legislativu u Hrvatskoj, Brnčić ističe kako u legislativi ima premalo ljudi koji su operativci, a sve zakone i propise donosi ekipa kojoj to izgleda sve lijepo na papiru.

“Sumnjam da u Hrvatskoj postoji netko tko radi u zakonodavstvu, a da zna kakvo je stanje na terenu. I tako se vraćamo na početak, ne postoji vizija, strategija ni plan. Sve se rješava kao vatrogasna mjera i nikom nije bitno koliko to košta. Najčešće ispada da si od dva zla izabrao manje, no problem time nije riješen. Ne smijemo smetnuti s uma da se sanacijom posljedica ne može dugoročno prosperirati, već samo uklanjanjem uzroka. Dat ću još jedan slikoviti primjer. Ronioci koji čiste podmorje izvade 11 tona otpada svake godine i tako iz godine u godinu. I upravo da doskoči tome problemu, S.T.P. je s finskom tvrtkom izradio plutajući ponton s polupodvodnim spremnicima. Naime, mi smo zemlja s otocima i uvalama, a one su pune turista i nautičara, a zbrinjavanje njihovog otpada nije ni načeto kao tema, niti itko ima suvislo rješenje kako od nautičara s brodova skupiti otpad.

Osim toga, ni na obali pitanje otpada nije riješeno kvalitetno i kapaciteti posuda u koji se odlaže otpad nisu dovoljno velikog volumena. Naravno, ne mislim da ljudi s mora samo bacaju smeće naokolo, poglavito u more, već zbog neadekvatnog zbrinjavanja i premalih kanti, uz jak vjetar, smeće završi u moru. Mi smo stoga ponudili spomenuti plutajući ponton, koji može biti ovisan ili neovisan o kopnu, gdje se nautičar može vezati za taj ponton i iz broda izbaciti tri frakcije i besplatno ih odložiti u polupodvodni kontejner. Naravno, besplatno, jer bi civilizacijski doseg trebao biti da ljudi otpad bace u kantu, tj. za to predviđeno mjesto. Ponavljam i naglašavam, sustav gospodarenja otpadom mora biti afirmativan. Jer u konačnici svi trebamo osvijestiti da je daleko bolje za sve nas da se smeće nalazi u kantama nego da ga nalazimo u potoku, šumi ili moru, zaključio je Marko Brnčić.

Projekt izrade i objavljivanja serijala tekstova pod naslovom Otpad u raljama lokalnih moćnika, autorice Sanje Knjaz, financijski je podržala Agencija za elektroničke medije, kroz projekt Poticanja novinarske izvrsnosti za 2022. godinu. #7
